

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/116/2002

CO POWINNO ZROBIĆ PAŃSTWO, BY ZMNIEJSZYĆ BEZROBOCIE?

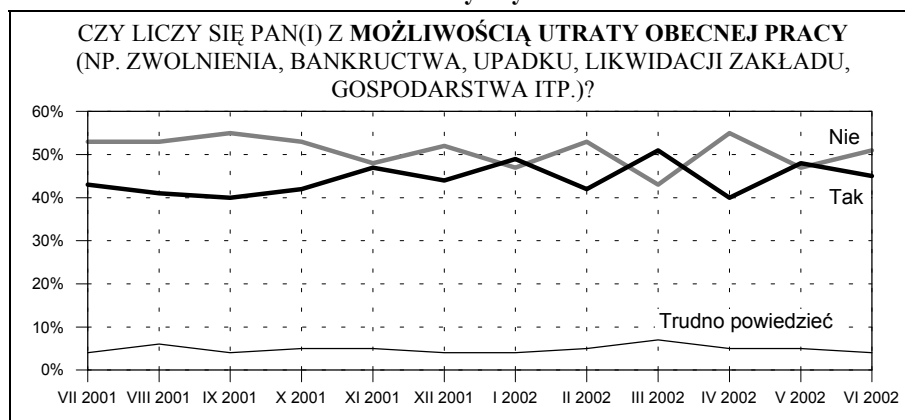
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W stosunku do maja nie uległy zmianie opinie o sytuacji na rynku pracy w naszym kraju. Polacy powszechnie oceniają ją jako złą (95%), w tym dwie trzecie (67%) uznaje za bardzo złą. Nie zmieniły się też przewidywania dotyczące sytuacji na rynku pracy w najbliższej przyszłości. Podobnie jak w maju, tylko nieliczni badani (8%) liczą na poprawę sytuacji, a niemal połowa (46%) obawia się dalszego jej pogorszenia. Nieznacznie mniej ankietowanych niż w maju (spadek z 43% do 40%) nie przewiduje żadnych zmian w tej dziedzinie.
- W zasadzie stabilne pozostały oceny możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy: ponad dwie piąte badanych (42%) twierdzi, że w ich miejscu zamieszkania nie można znaleźć żadnej pracy, niemal dwie piąte (39%) ocenia, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę, a 16% uważa, że wprawdzie można się gdzieś zatrudnić, ale trudno jest o pracę odpowiednią.
- W porównaniu z majem odnotowaliśmy niewielki spadek poczucia zagrożenia utratą pracy (z 48% do 45%) i jednocześnie wzrost poczucia bezpieczeństwa w tym względzie (z 47% do 51%).

Wskazania osób aktywnych zawodowo*

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

- Spośród wszystkich wymienionych w ankiecie sposobów angażowania się państwa w walkę z bezrobociem w największym stopniu akceptowane jest finansowanie nowych inwestycji dających pracę (90%). Wysokim poparciem cieszą się formy walki z bezrobociem adresowane bezpośrednio do zainteresowanych: organizowanie szkoleń zawodowych dla młodzieży (89%) i bezrobotnych (86%) oraz udzielanie bezrobotnym pożyczek na zakładanie własnych firm (80%). Aprobowane są też takie formy wspomagania rolnictwa, jak gwarantowanie minimalnych cen skupu produktów rolnych (84%) oraz ulgi, dopłaty i tanie kredyty dla rolników (81%). Stosunkowo mniejszym poparciem cieszą się ulgi podatkowe dla prywatnych firm tworzących nowe stanowiska pracy (62%).

Każdego dnia media informują o wysokim bezrobociu, złej sytuacji gospodarczej, braku perspektyw na szybkie rozwiązanie istniejących problemów. Nie słabnie też przekonanie, że odnotowany ostatnio niewielki spadek bezrobocia jest krótkotrwały, sezonowy, a wejście na rynek pracy nowych roczników absolwentów szkół różnego typu pogorszy i tak już dramatyczną sytuację. Jednocześnie w opinii społecznej bezrobocie stanowi jedno z największych zagrożeń dla kraju, a walka z nim należy do najważniejszych oczekiwań wobec rządu.

W czerwcu¹ - oprócz sondowanych co miesiąc ocen sytuacji na rynku pracy i poczucia bezpieczeństwa zatrudnienia - respondenci wyrażali opinie o sposobach oddziaływania państwa na gospodarkę w celu zmniejszenia bezrobocia.

OPINIE O RYNKU PRACY W POLSCE

W stosunku do maja nie uległy zmianie opinie o sytuacji na ogólnokrajowym rynku pracy. Polacy powszechnie oceniają ją jako złą (95%), w tym dwie trzecie (67%) uznaje za bardzo złą. Od początku pomiaru opinie na ten temat się nie zmieniają.

Tabela 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	XI 2001		XII 2001		I 2002		II 2002		III 2002		IV 2002		V 2002		VI 2002	
	w procentach															
- bardzo dobra	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
- dobra	1		1		1		0		0		1		0		0	
- ani dobra, ani zła	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2	3	3
- zła	31	93	30	95	29	97	26	96	22	97	25	95	28	96	28	95
- bardzo zła	62		65		68		70		75		70		68		67	
Trudno powiedzieć	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (145) przeprowadzono w dniach 7-10 czerwca 2002 roku na liczącej 1060 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

W zasadzie stabilne pozostały też przewidywania dotyczące sytuacji na rynku pracy w najbliższym czasie. Podobnie jak w maju, tylko nieliczni badani (8%) liczą na poprawę sytuacji, a niemal połowa (46%) obawia się dalszego jej pogorszenia. Nieznacznie mniej ankietowanych niż w maju (spadek z 43% do 40%) nie przewiduje żadnych zmian w tej dziedzinie, a 6% nie ma zdania na ten temat.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	XI 2001		XII 2001		I 2002		II 2002		III 2002		IV 2002		V 2002		VI 2002	
	w procentach															
- zdecydowanie się poprawi	0	11	0	6	0	8	0	10	0	6	0	8	0	7	0	8
- raczej się poprawi	11		6		8		10		6		8		7		8	
- nie zmieni się	44	44	39	39	41	41	41	41	35	35	37	37	43	43	40	40
- raczej się pogorszy	26	35	35	47	30	45	32	42	39	52	35	48	34	45	33	46
- zdecydowanie się pogorszy	9		12		15		10		13		13		11		13	
Trudno powiedzieć	10	10	8	8	7	7	7	7	7	7	7	7	5	5	6	6

Opinie o możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy są od wielu miesięcy bardzo krytyczne, a odnotowane minimalne wahania opinii nie zmieniają ogólnej wymowy danych: obecnie ponad dwie piąte respondentów (wzrost z 40% do 42%) ocenia, że w ich miejscu zamieszkania nie można znaleźć żadnej pracy, a niemal dwie piąte (spadek z 44% do 39%) deklaruje, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę. W zasadzie nie zmieniła się liczba tych, którzy uważają, że wprawdzie można się gdzieś zatrudnić, ale trudno jest o pracę odpowiednią (16%, w maju - 14%). Tylko pojedyncze osoby (0,2%) twierdzą, że w ich miejscu zamieszkania lub okolicy bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę.

Tabela 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	XI 2001	XII 2001	I 2002	II 2002	III 2002	IV 2002	V 2002	VI 2002
	w procentach							
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	0	1	0	0	1	0	0
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	14	14	14	13	12	15	14	16
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	45	46	38	40	41	43	44	39
- nie można znaleźć żadnej pracy	39	39	46	45	46	39	40	42
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	2	2	2	3

Im respondenci są lepiej wykształceni, tym lepiej oceniają lokalny rynek pracy i możliwość znalezienia zatrudnienia w miejscu zamieszkania. Najwyraźniej oferta pracy postrzegana jest przez pryzmat własnych możliwości. Wśród osób z wyższym wykształceniem, zwłaszcza zaś wśród kadry kierowniczej i inteligencji pogląd, że w ich miejscowości lub w okolicy można znaleźć jakąś pracę, choć *trudno jest o pracę odpowiednią* (35% i 40% wskazań), wyraźnie przeważa nad opinią, iż *nie można znaleźć żadnej pracy* (odpowiednio: 23% i 18%). Jednak po dwie piąte badanych z tych grup (40% i 41%) zgodnie twierdzi, że w ich miejscu zamieszkania *trudno jest o jakąkolwiek pracę*.

Postrzeganie lokalnej oferty pracy związane jest też z wielkością miejsca zamieszkania. Z deklaracji badanych wynika, że w miastach średniej wielkości liczących od 101 do 500 tys. ludności można znaleźć zatrudnienie dwukrotnie częściej niż w mniejszych miejscowościach i na wsi (21% wobec 10% i 9%), ale zdecydowanie rzadziej niż w wielkich miastach (21% wobec 41%).

POCZUCIE ZAGROŻENIA UTRATĄ PRACY

Stabilnym - w porównaniu z majem - ocenom sytuacji na krajowym i lokalnym rynku pracy towarzyszy niewielki spadek poczucia zagrożenia utratą pracy i jednocześnie wzrost poczucia bezpieczeństwa w tym względzie. Obecnie połowa Polaków aktywnych zawodowo (wzrost z 47% do 51%) nie obawia się utraty pracy (w tym 26% pracujących deklaruje pewność zatrudnienia), a ponad dwie piąte (spadek z 48% do 45%) liczy się z taką możliwością (w tym 18% ma poczucie poważnego zagrożenia).

Wskaźniki dotyczące bezpieczeństwa zatrudnienia wahają się z miesiąca na miesiąc. Można przypuszczać, że na aktualne samopoczucie w tej sferze wpływa nie tylko sytuacja we własnym zakładzie pracy, ale także polityka informacyjna rządu o sytuacji na rynku pracy w kraju.

Tabela 4

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	X 2001 (N=473)		XI 2001 (N=451)		XII 2001 (N=464)		I 2002 (N=414)		II 2002 (N=435)		III 2002 (N=435)		IV 2002 (N=460)		V 2002 (N=478)		VI 2002 (N=489)	
	w procentach																	
Bardzo poważnie się z tym liczę	12	42	16	47	14	44	18	49	17	42	17	51	15	40	17	48	18	45
Raczej tak	30		31		30		31		25		34		25		31		27	
Raczej nie	29	53	25	48	27	52	28	47	25	53	21	43	25	55	24	47	25	51
Nie, to mało prawdopodobne	24		23		25		19		28		22		30		23		26	
Trudno powiedzieć	5	5	5	5	4	4	4	4	5	5	7	7	5	5	5	5	4	4

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Największe poczucie zagrożenia utratą pracy mają osoby najsłabsze ekonomicznie i społecznie: osiągające najniższe dochody (61%), negatywnie oceniające sytuację materialną swojej rodziny (63%), robotnicy niewykwalifikowani (63%). Również badani z wyższym wykształceniem (40%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (32%) nie są wolni od lęku przed bezrobociem. Takie obawy zgłasza też połowa najmłodszych pracujących - od 18 do 24 roku życia (50%) oraz połowa osób aktywnych zawodowo w wieku od 25 do 34 lat (51%).

SPOSOBY ODDZIAŁYWANIA PAŃSTWA NA PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU

Wszystkie wyniki badań dotyczące aktualnych problemów kraju sygnalizują, że bezrobocie postrzegane jest jako najważniejsze zagrożenie dla Polski i Polaków, a od państwa oczekuje się aktywnego przeciwdziałania temu zjawisku. Nie jest to proste, zważywszy, że w gospodarce rynkowej państwo przestaje mieć bezpośredni wpływ na kształtowanie rynku pracy, zwłaszcza zaś nie jest możliwe prowadzenie polityki pełnego zatrudnienia. Państwo może jednak stosować instrumenty pośrednie, zmierzające do tworzenia nowych miejsc pracy lub zapobiegania likwidacji istniejących oraz do łagodzenia skutków wysokiego bezrobocia, np. pomagać w przekwalifikowaniu się tym osobom, które nie znajdują pracy w wyuczonym zawodzie.

Z analizy odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób państwo powinno oddziaływać na gospodarkę, aby zmniejszyć bezrobocie, wynika, że największą społeczną akceptację zyskują aktywne formy walki z tym zjawiskiem (zob. tabela 5).

Należy jednak wyraźnie podkreślić, iż dodanie w pytaniu, po raz pierwszy w tym roku, uzupełnienia, że wszystkie wymienione sposoby przeciwdziałania bezrobociu finansowane są z *budżetu państwa, czyli z pieniędzy podatników*, nieco osłabiły - w porównaniu z rokiem 1998 - poparcie dla większości z nich (spadek od 2 do 9 punktów). Jednocześnie nie zmieniła się aprobatą udzielania bezrobotnym pożyczek na zakładanie własnych firm i nieco umocniła się (wzrost wskazań o 3 punkty) akceptacja gwarantowanych minimalnych cen skupu produktów rolnych. Wyraźnie natomiast zmniejszył się (o 20 punktów) sprzeciw wobec dofinansowywania nierentownych przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania istniejących miejsc pracy, a wzrosło (o 15 punktów) - nadal jednak niskie - poparcie dla tego typu oddziaływania na gospodarkę.

Można przypuszczać, że zauważalne w stosunku do pomiaru z 1998 roku zmiany opinii są efektem zderzenia się dwóch problemów dotyczących bezrobocia, a mianowicie: jak walczyć z tym zjawiskiem i kto ma ponosić związane z tym koszty. Ankietowani raczej nie mają wątpliwości, że bezrobocie należy zwalczać wieloma możliwymi sposobami, zwłaszcza zaś takimi, które nie są chwilowym łagodzeniem sytuacji, ale będą procentować w przyszłości. Wskazuje na to niemal powszechna zgoda na finansowanie z budżetu państwa inwestycji dających nowe miejsca pracy oraz na przygotowanie młodzieży i bezrobotnych do elastycznego korzystania z oferty rynkowej. Jednocześnie jednak badani sprzeciwiają się podniesieniu podatków w celu finansowania nowych miejsc pracy. Nie są też skłonni dopłacać do nierentownych *państwowych* przedsiębiorstw w celu utrzymania istniejących stanowisk pracy. Natomiast ponad połowa Polaków zgadza się na ponowną nacjonalizację upadających sprywatyzowanych zakładów pracy. Jeżeli więc inwestować, to przede wszystkim w ludzi, w ich przygotowanie zawodowe zgodne z potrzebami rynku, a jeśli tworzyć nowe miejsca pracy lub zapobiegać likwidacji istniejących (również w rolnictwie) - to przede wszystkim poprzez ulgi podatkowe i tanie kredyty.

Tabela 5

Państwo może w różny sposób oddziaływać na gospodarkę. Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno z budżetu, czyli z pieniędzy podatników:	Tak					I tak, i nie					Nie				
	XI '94	I '97	V '98	XI '98	VI '02	XI '94	I '97	V '98	XI '98	VI '02	XI '94	I '97	V '98	XI '98	VI '02
	w procentach														
- finansować nowe inwestycje dające pracę	89	91	93	95	90	6	5	3	2	4	2	2	1	1	2
- organizować szkolenia zawodowe dla młodzieży	93	-	-	-	89	2	-	-	-	3	3	-	-	-	4
- organizować szkolenia zawodowe dla bezrobotnych	90	94	92	95	86	4	3	4	2	4	3	1	2	2	6
- gwarantować minimalne ceny skupu produktów rolnych	84	84	81	-	84	5	5	6	-	5	7	6	8	-	5
- wspomagać produkcję rolną stosując ulgi, dopłaty i tanie kredyty	87	87	84	-	81	6	6	7	-	8	4	5	5	-	7
- udzielać bezrobotnym pożyczek na zakładanie własnych firm	72	79	79	82	80	14	11	10	7	9	9	6	6	7	6
- pokrywać część kosztów ponoszonych przez prywatne zakłady tworzące nowe miejsca pracy, np. poprzez ulgi podatkowe	58	61	66	71	62	17	17	14	10	13	16	14	13	11	15
- przejmować z powrotem upadające sprywatyzowane przedsiębiorstwa w celu utrzymania istniejących miejsc pracy	-	-	-	-	56	-	-	-	-	12	-	-	-	-	22
- dopłacać do nieprzynoszących zysku przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania istniejących miejsc pracy	22	21	20	15	30	17	16	13	13	14	53	56	60	64	44
- zwiększać podatki w celu finansowania nowych miejsc pracy	22	19	20	17	18	16	14	11	9	9	53	59	63	66	65

Uwaga: w roku 2002 do powyższego pytania dodano uzupełnienie: „z budżetu, czyli z pieniędzy podatników?”. W tabeli pominięto „trudno powiedzieć”.

Wśród wszystkich wymienionych sposobów angażowania się państwa w walkę z bezrobociem w największym stopniu akceptowane jest finansowanie nowych inwestycji dających pracę (90%). Tylko nieliczni badani są temu przeciwni (2%). Niezmiennie wysokim poparciem cieszą się formy walki z bezrobociem adresowane bezpośrednio do zainteresowanych: organizowanie szkoleń zawodowych dla młodzieży (89%) i bezrobotnych (86%) oraz udzielanie bezrobotnym pożyczek na zakładanie własnych firm (80%).

Relatywnie mniejszym poparciem cieszą się ulgi podatkowe dla prywatnych firm tworzących nowe stanowiska pracy (62%). Stosunek do partycypacji państwa w kosztach ponoszonych przez firmy prywatne tworzące nowe miejsca pracy jest słabo zróżnicowany społecznie. Ogólnie można jedynie stwierdzić, że to rozwiązanie nieco częściej niż inni popierają respondenci związani z prywatnym sektorem gospodarki - osoby pracujące na własny rachunek (79%), rolnicy (69%), pracownicy spółek o własności prywatnej i państwowej (67%) oraz prywatnych gospodarstw rolnych (68%).

Odrębnego potraktowania wymaga kwestia polityki państwa wobec rolnictwa i rolników. W odróżnieniu od pozostałych sposobów walki z bezrobociem, opinie o roli państwa w tym sektorze gospodarki można uznać za stabilne, a takie formy działania, jak: gwarantowanie minimalnych cen skupu produktów rolnych (84%, wzrost o 3 punkty) oraz wspomaganie produkcji rolnej poprzez stosowanie ulg, dopłat i tanich kredytów (81%, spadek o 3 punkty) zyskują niemal powszechne poparcie. Wspomaganie rolników dopłatami i tanimi kredytami ankietowani popierają w takim samym stopniu jak udzielanie bezrobotnym pożyczek na założenie własnej firmy (81% i 80%).

Ponad połowa badanych (56%) akceptuje renacjonalizację sprywatyzowanych przedsiębiorstw w celu ratowania istniejących stanowisk pracy. Więcej niż jedna piąta (22%) jest jednak przeciwna stosowaniu takich praktyk. W przeciwieństwie do niemal powszechnej zgody co do angażowania się państwa w inne sposoby walki z bezrobociem - opinie na temat ponownego przejmowania przez państwo upadających sprywatyzowanych przedsiębiorstw są zróżnicowane. Nacjonalizację bankrutujących firm prywatnych najkrytyczniej oceniają osoby z wyższym wykształceniem, wśród których więcej jest przeciwników tej formy

interwencjonizmu (46%) niż jej zwolenników (31%). Częściej niż inni sprzeciw deklarują też mieszkańcy wielkich miast (33%), a spośród grup zawodowych - pracujący na własny rachunek (41%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (37%) oraz urzędnicy niższego szczebla (35%). Ogólnie można powiedzieć, że im wyższa jest pozycja społeczno-zawodowa ankietowanych (biorąc pod uwagę takie czynniki, jak: wykształcenie, grupa zawodowa, status materialny), tym częściej są oni przeciwnikami nacjonalizacji upadających przedsiębiorstw prywatnych i tym rzadziej popierają to rozwiązanie jako skuteczną formę przeciwdziałania bezrobociu.

Mimo że ponad połowa Polaków chce ponownej nacjonalizacji upadających sprywatyzowanych przedsiębiorstw, to jednocześnie ponad dwie piąte (44%) nie zgadza się na dopłacanie do nieprzynoszących zysku przedsiębiorstw państwowych. Należy zaznaczyć, że opinie na ten temat wyraźnie się zmieniły. W latach 1994-1998 systematycznie rósł (o 11 punktów) sprzeciw wobec dofinansowywania nierentownych przedsiębiorstw państwowych i - nieco wolniej, ale również systematycznie - malało (o 7 punktów) poparcie dla tego rozwiązania. W drugiej połowie 1998 roku liczba przeciwników tej formy interwencji państwa ponad czterokrotnie przewyższała liczbę jej zwolenników (64% wobec 15%). Obecnie odsetek przeciwników (44%) nadal przeważa nad liczbą zwolenników (30%), ale różnica tak dalece się zmniejszyła, że odnotowane opinie można uznać za podzielone.

Opinie o dopłatach do nierentownych przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania miejsc pracy różnicują te same czynniki, które decydowały o stosunku do nacjonalizacji upadających firm prywatnych. Również w tym przypadku, im wyższe wykształcenie i lepsze warunki materialne badanych, tym częściej wyrażają oni sprzeciw wobec tej formy angażowania się państwa w utrzymanie istniejących miejsc pracy.

O ile powszechna jest akceptacja ponoszenia wydatków z budżetu państwa na finansowanie inwestycji dających zatrudnienie (90%) oraz duże przyzwolenie na ulgi dla przedsiębiorstw prywatnych tworzących nowe miejsca pracy (62%), o tyle badani wyraźnie sprzeciwiają się podnoszeniu podatków w celu zdobycia środków na walkę z bezrobociem (65%). Niechętni zwiększaniu podatków są przede wszystkim respondenci o wyższym

statusie społecznym i materialnym, ale przeciwnicy tego rozwiązania przeważają we wszystkich grupach demograficznych, społeczno-zawodowych oraz wśród osób różniących się poglądami politycznymi.

Z prostej analizy poparcia dla każdej z wymienionych form oddziaływania państwa na gospodarkę wynika, że ankietowani akceptują większość wymienionych w pytaniu sposobów walki z bezrobociem, a tylko pojedyncze rozwiązania budzą ich sprzeciw (podnoszenie podatków) lub poważne wątpliwości (utrzymywanie nierentownych przedsiębiorstw państwowych).

Tabela 6. Wyniki analizy czynnikowej metodą „głównych składowych” z rotacją Oblimin

Sposoby oddziaływania państwa na gospodarkę w celu zwalczania bezrobocia	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
	Ładunki czynnikowe		
♦ Szkolenia zawodowe dla bezrobotnych	.90558		
♦ Szkolenia zawodowe dla młodzieży	.89403		
♦ Pożyczki dla bezrobotnych na zakładanie własnych firm	.60439		
♦ Ulgi podatkowe dla prywatnych zakładów tworzących nowe miejsca pracy	.34792		
♦ Gwarancje minimalnych cen skupu		.82257	
♦ Wspomaganie produkcji rolnej poprzez ulgi, dopłaty, kredyty		.78445	
♦ Finansowanie nowych inwestycji dających pracę	.36133	.47032	
♦ Dopłaty do nieprzynoszących zysku przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania istniejących miejsc pracy			.81424
♦ Zwiększanie podatków w celu finansowania nowych miejsc pracy		-.28008	.70733
♦ Przejmowanie z powrotem przez państwo upadających sprywatyzowanych przedsiębiorstw w celu utrzymania istniejących miejsc pracy		.47453	.56941
% wyjaśnianej wariancji (łącznie 59,3%)	34,2	13,4	11,7

Analiza współzależności (analiza czynnikowa) między omawianymi opiniami o sposobach zwalczania bezrobocia pozwala wyodrębnić trzy wymiary spójnych wewnętrznie poglądów na temat powiązań państwa i gospodarki:

□ **stosowanie przez państwo instrumentów pośrednich (czynnik I)** - wymiar ten wiąże opinie wyrażające akceptację aktywnego przeciwdziałania bezrobociu, obejmuje organizowanie przez państwo szkoleń dla bezrobotnych i młodzieży, umożliwiających

elastyczny stosunek do potrzeb rynku pracy, udzielanie bezrobotnym pożyczek i kredytów na zakładanie własnych firm. W tym wymiarze znalazło się też poparcie dla motywowania prywatnych przedsiębiorców - poprzez ulgi podatkowe - do tworzenia nowych miejsc pracy, chociaż jest ono dość słabo skorelowane z pozostałymi zmiennymi tworzącymi ten czynnik;

□ **ochrona zagrożonych sektorów gospodarki (czynnik II)** - wymiar ten wiąże opinie, które ogólnie wyrażają poparcie dla utrzymania rodzimego rynku pracy i opłacalności produkcji. Obejmuje on wspomaganie produkcji rolnej przez gwarantowanie minimalnych cen skupu produktów rolnych oraz udzielanie rolnikom tanich kredytów i pożyczek, a także finansowanie przez państwo nowych inwestycji dających pracę. Finansowanie z budżetu państwa nowych stanowisk pracy skorelowane jest też z wymiarem stosowania instrumentów pośrednich (czynnik I);

□ **interwencyjne działania państwa (czynnik III)** - wymiar ten obejmuje opinie popierające utrzymywanie nierentownych przedsiębiorstw państwowych i przejmowanie przez państwo upadających firm prywatnych w celu zachowania istniejących miejsc pracy oraz zwiększanie podatków w celu finansowania nowych stanowisk pracy. Poparcie dla ponownej nacjonalizacji upadających sprywatyzowanych firm dość silnie skorelowane jest z akceptacją ochrony zagrożonych sfer gospodarki (czynnik II).

Utrzymującym się od dawna negatywnym opiniom o sytuacji na krajowym i lokalnym rynku pracy towarzyszą pesymistyczne przewidywania w tej dziedzinie. Oficjalne komunikaty wzmacniają przekonanie, że w najbliższym czasie nie należy oczekiwać poprawy sytuacji. Zapewne to poczucie sprawia, że po dwunastu latach od zapoczątkowania reform gospodarczych, wprowadzenia gospodarki rynkowej i prywatyzacji znaczna część społeczeństwa chciałaby kontroli państwa nad wielkimi przedsiębiorstwami, nacjonalizacji upadających firm prywatnych i ochrony różnych sektorów gospodarki.

Jednocześnie jednak w myśleniu o zwalczaniu bezrobocia przeważa akceptacja takich form działania, których skuteczność oparta jest na rachunku ekonomicznym - warto dziś inwestować w ludzi, motywować, kształcić młodzież i bezrobotnych, by jutro zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy. Wprawdzie w społecznej ocenie różnych form oddziaływania państwa na gospodarkę brak konsekwencji, ale - ogólnie rzecz biorąc - aktywne formy walki z bezrobociem (kształcenie ludzi, finansowanie nowych inwestycji dających miejsca pracy) zyskują większą aprobatę niż „pompowanie pieniędzy” w nierentowne i upadające przedsiębiorstwa dla ratowania istniejących miejsc pracy.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce?
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	3	95	2	1060
Płeć					
Mężczyźni	0	4	95	1	506
Kobiety	0	2	95	2	554
Wiek					
18-24 lat	1	7	92	1	164
25-34	0	4	95	1	191
35-44	0	2	98	0	194
45-54	0	3	97	1	221
55-64	0	2	96	2	121
65 lat i więcej	0	2	92	5	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	0	4	94	2	389
Miasto do 20 tys.	0	4	94	2	144
20-100 tys.	1	2	96	0	194
101-500 tys.	0	3	96	2	200
501 tys. i więcej mieszk.	0	1	97	1	134
Wykształcenie					
Podstawowe	0	1	95	3	258
Zasadnicze zawodowe	0	6	93	1	323
Średnie	1	3	96	1	361
Wyższe	0	2	98	0	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	0	3	96	1	61
Prac. umysł. niż. szczebla	0	2	98	1	91
Pracownicy fiz.- umysł.	0	3	95	2	98
Robotnicy wykwalifikowani	0	6	94	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	0	4	96	0	50
Rolnicy	0	4	96	0	65
Pracujący na własny rach.	0	3	97	0	40
Bierni zawodowo					
Renciści	0	1	97	2	119
Emeryci	0	2	93	4	193
Uczniowie i studenci	2	5	92	1	93
Bezrobotni	0	6	94	0	119
Gospodynie domowe i inni	0	4	94	2	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	0	4	96	0	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	0	0	100	0	74
sekt. prywat. poza rolnict.	0	4	95	1	199
prywatnym gosp. rolnym	0	4	96	0	71
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	0	4	94	2	151
300-399	0	5	95	0	101
400-599	0	3	96	1	189
600-800	0	2	96	2	166
Powyżej 800 zł	0	1	98	1	127
Ocena własnych war. mater.					
Złe	0	3	95	2	379
Średnie	0	4	95	1	476
Dobre	0	3	95	2	205
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	2	5	89	3	78
Raz w tygodniu	0	2	97	1	558
1-2 razy w miesiącu	0	6	92	2	150
Kilka razy w roku	0	4	95	1	182
W ogóle nie uczestniczy	0	1	95	4	91
Poglądy polityczne					
Lewica	1	5	94	0	252
Centrum	0	3	97	0	336
Prawica	0	4	95	1	205
Trudno powiedzieć	0	2	93	4	267

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:

	(%)				
	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	40	46	6	1059
Płeć					
Mężczyźni	10	44	42	4	506
Kobiety	6	36	49	8	553
Wiek					
18-24 lat	12	42	42	5	163
25-34	9	40	46	6	191
35-44	10	40	47	3	194
45-54	6	40	49	5	221
55-64	5	46	44	5	121
65 lat i więcej	7	33	44	17	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	43	41	9	389
Miasto do 20 tys.	6	35	56	3	144
20-100 tys.	13	43	39	5	194
101-500 tys.	6	31	55	8	200
501 tys. i więcej mieszk.	9	45	42	4	133
Wykształcenie					
Podstawowe	7	32	48	12	258
Zasadnicze zawodowe	9	41	45	5	323
Średnie	8	45	43	4	359
Wyższe	10	37	48	5	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	45	48	1	61
Prac. umysł. niż. szczebla	10	36	52	3	91
Pracownicy fiz.- umysł.	15	29	50	6	98
Robotnicy wykwalifikowani	13	52	31	4	78
Robotnicy niewykwalifik.	14	29	55	2	50
Rolnicy	6	58	32	4	65
Pracujący na własny rach.	2	45	50	3	40
Bierni zawodowo					
Renciści	5	33	51	11	119
Emeryci	7	39	42	12	193
Uczniowie i studenci	11	45	39	5	91
Bezrobotni	7	37	52	4	119
Gospodynie domowe i inni	2	41	49	9	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	8	33	57	2	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	36	47	4	74
sekt. pryw. poza rolnict.	11	44	40	4	199
prywatnym gosp. rolnym	5	55	36	4	71
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	5	31	61	3	151
300-399	8	26	58	8	101
400-599	11	44	40	5	189
600-800	8	40	42	10	166
Powyżej 800 zł	13	38	45	4	127
Ocena własnych war. mater.					
Złe	6	35	51	8	379
Średnie	6	43	46	5	476
Dobre	17	42	35	6	203
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	11	36	45	8	78
Raz w tygodniu	9	40	45	6	557
1-2 razy w miesiącu	7	46	42	6	150
Kilka razy w roku	6	42	47	5	182
W ogóle nie uczestniczy	8	28	54	11	91
Poglądy polityczne					
Lewica	14	38	44	4	252
Centrum	5	44	46	4	335
Prawica	6	37	51	6	205
Trudno powiedzieć	8	38	42	11	267

Tabela 3. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	16	39	42	3	1060
Płeć						
Mężczyźni	0	17	43	37	2	506
Kobiety	0	14	36	47	3	554
Wiek						
18-24 lat	0	18	49	31	2	164
25-34	0	21	40	37	2	191
35-44	1	21	38	39	1	194
45-54	0	13	41	45	0	221
55-64	0	10	34	53	3	121
65 lat i więcej	0	7	33	51	9	170
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	9	33	56	2	389
Miasto do 20 tys.	0	10	35	54	1	144
20-100 tys.	0	10	50	36	4	194
101-500 tys.	1	21	45	31	3	200
501 tys. i więcej mieszk.	0	41	41	14	5	134
Wykształcenie						
Podstawowe	0	7	32	55	5	258
Zasadnicze zawodowe	0	12	46	41	1	323
Średnie	0	18	39	40	3	361
Wyższe	0	35	40	23	2	118
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	40	41	18	1	61
Prac.umysł.niż.szczebła	0	25	38	35	2	91
Pracownicy fiz.- umysł.	0	21	45	31	3	98
Robotnicy wykwalifikowani	0	14	54	29	2	78
Robotnicy niewykwalifik.	0	12	44	44	0	50
Rolnicy	0	7	35	57	0	65
Pracujący na własny rach.	3	23	53	18	3	40
Bierni zawodowo						
Renciści	0	7	32	57	3	119
Emeryci	0	8	37	47	7	193
Uczniowie i studenci	0	21	44	32	4	93
Bezrobotni	0	9	37	54	0	119
Gospodynie domowe i inni	0	18	22	59	1	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	0	21	42	36	1	154
spółce właścicieli	0	25	52	22	0	74
prywatnych i państwa	1	24	47	26	2	199
sekt. prywat. poza rolnict.	0	7	33	60	0	71
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	0	4	33	62	1	151
300-399	0	15	42	42	1	101
400-599	0	14	38	45	3	189
600-800	0	11	47	37	5	166
Powyżej 800 zł	0	29	39	28	3	127
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	9	37	52	2	379
Średnie	0	15	42	40	3	476
Dobre	1	28	38	29	4	205
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	15	48	31	5	78
Raz w tygodniu	0	14	36	48	2	558
1-2 razy w miesiącu	0	19	41	36	4	150
Kilka razy w roku	0	15	46	36	3	182
W ogóle nie uczestniczy	1	20	36	40	3	91
Poglądy polityczne						
Lewica	0	14	41	42	3	252
Centrum	0	18	40	41	1	336
Prawica	0	22	39	36	2	205
Trudno powiedzieć	0	9	37	49	5	267

Tabela 4. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)? 1 - Bardzo poważnie się z tym liczę; 2 - Raczej tak; 3 - Raczej nie; 4 - Nie, to mało prawdopodobne; (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	27	25	26	4	489
Płeć						
Mężczyźni	19	26	26	26	3	278
Kobiety	15	28	24	26	6	212
Wiek						
18-24 lat	8	42	19	22	9	38
25-34	19	32	23	25	1	131
35-44	13	25	30	25	6	148
45-54	24	22	23	26	5	138
55-64	15	17	32	36	0	31
65 lat i więcej	13	14	19	19	11	4
Miejsce zamieszkania						
Wieś	18	18	28	30	5	167
Miasto do 20 tys.	14	37	26	23	1	83
20-100 tys.	26	26	27	18	4	80
101-500 tys.	16	32	19	29	4	95
501 tys. i więcej mieszk.	14	29	24	26	7	64
Wykształcenie						
Podstawowe	27	19	27	19	6	53
zasadnicze zawodowe	17	30	21	27	4	170
Średnie	13	29	29	24	4	176
Wyższe	20	20	25	32	3	89
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	15	17	33	32	3	59
Prac.umysł.niż.szczebła	18	20	30	27	5	90
Pracownicy fiz.-umysł.	11	45	15	24	6	95
Robotnicy wykwalifikowani	21	31	30	12	6	76
Robotnicy niewykwalifik.	40	23	29	8	0	48
Rolnicy	13	7	19	57	4	64
Pracujący na własny rach.	10	34	26	27	3	40
Bierni zawodowo						
Renciści	11	43	33	0	0	9
Emeryci	0	45	21	33	0	2
Uczniowie i studenci	0	84	0	0	16	2
Bezrobotni	41	0	0	0	59	1
Gospodynie domowe i inni	100	0	0	0	0	1
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	16	28	23	28	5	150
spółce właścicieli	28	37	19	10	6	72
prywatnych i państwa	15	28	32	21	3	192
sekt. pryw. poza rolnict.	17	7	20	53	4	67
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	28	33	20	17	0	51
300-399	16	39	28	17	0	48
400-599	23	25	26	21	5	108
600-800	16	23	20	36	6	71
Powyżej 800 zł	13	27	34	23	3	65
Ocena własnych war. mater.						
Złe	32	31	18	17	2	139
Średnie	15	28	25	26	6	239
Dobre	5	17	36	37	5	112
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	20	35	38	6	2	22
Raz w tygodniu	18	24	23	30	5	255
1-2 razy w miesiącu	18	23	34	17	8	72
Kilka razy w roku	19	30	25	24	2	92
W ogóle nie uczestniczy	11	38	18	32	1	47
Poglądy polityczne						
Lewica	20	20	23	32	5	130
Centrum	18	30	26	24	1	167
Prawica	16	25	26	26	6	100
Trudno powiedzieć	14	32	27	20	7	92

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno z budżetu, czyli z pieniędzy podatników pokrywać część kosztów ponoszonych przez prywatne zakłady tworzące nowe miejsca pracy, np. poprzez ulgi podatkowe? (%)

	Tak	I tak, i nie	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	62	13	15	10	1059
Płeć					
Mężczyźni	63	13	16	7	506
Kobiety	60	14	15	12	553
Wiek					
18-24 lat	60	12	20	8	164
25-34	57	19	18	6	191
35-44	63	12	15	10	194
45-54	66	14	15	5	220
55-64	70	9	10	11	121
65 lat i więcej	54	12	13	21	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	66	10	11	12	389
Miasto do 20 tys.	57	20	21	1	144
20-100 tys.	69	11	13	8	194
101-500 tys.	51	18	21	10	200
501 tys. i więcej mieszk.	57	14	15	14	133
Wykształcenie					
Podstawowe	58	14	11	17	258
zasadnicze zawodowe	62	13	16	9	323
Średnie	62	15	16	7	361
Wyższe	66	9	20	5	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	60	13	20	6	60
Prac. umysł. niż. szczebla	55	18	19	8	91
Pracownicy fiz.- umysł.	53	10	30	8	98
Robotnicy wykwalifikowani	63	17	12	8	78
Robotnicy niewykwalifik.	66	13	11	10	50
Rolnicy	69	16	11	4	65
Pracujący na własny rach.	79	16	5	0	40
Bierni zawodowo					
Renciści	67	3	11	19	119
Emeryci	56	14	15	15	193
Uczniowie i studenci	58	16	20	6	93
Bezrobotni	67	14	13	7	119
Gospodynie domowe i inni	61	15	12	12	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	55	18	20	8	154
spółce właścicieli	67	12	16	5	74
prywatnych i państwa	64	14	17	5	198
sekt. pryw. poza rolnict.	64	14	17	5	198
prywatnym gosp. rolnym	68	14	10	8	71
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	56	20	18	6	151
300-399	66	12	17	4	101
400-599	67	11	14	8	189
600-800	55	16	19	10	166
Powyżej 800 zł	67	11	16	6	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	62	13	12	12	379
Średnie	62	14	15	9	476
Dobre	58	13	22	7	204
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	66	10	17	7	78
Raz w tygodniu	67	12	13	8	557
1-2 razy w miesiącu	50	17	15	18	150
Kilka razy w roku	53	14	23	9	182
W ogóle nie uczestniczy	62	14	15	8	91
Poglądy polityczne					
Lewica	67	11	17	4	252
Centrum	62	17	14	7	335
Prawica	63	12	20	5	205
Trudno powiedzieć	54	12	12	22	267

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno z budżetu, czyli z pieniędzy podatników przejmować z powrotem upadające sprywatyzowane przedsiębiorstwa w celu utrzymania istniejących miejsc pracy?

(%)

	Tak	I tak, i nie	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	12	22	9	1059
Płeć					
Mężczyźni	52	14	28	6	506
Kobiety	60	11	16	13	553
Wiek					
18-24 lat	59	7	26	7	164
25-34	57	12	22	9	191
35-44	54	13	24	9	194
45-54	54	19	23	3	220
55-64	54	9	23	13	121
65 lat i więcej	60	11	11	17	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	65	10	16	10	389
Miasto do 20 tys.	57	12	21	10	144
20-100 tys.	56	11	20	13	194
101-500 tys.	49	16	28	7	200
501 tys. i więcej mieszk.	43	17	33	7	133
Wykształcenie					
Podstawowe	61	9	15	15	258
zasadnicze zawodowe	67	11	13	9	323
Średnie	52	14	26	8	361
Wyższe	31	19	46	4	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	26	33	37	4	60
Prac. umysł. niż. szczebla	45	16	35	5	91
Pracownicy fiz.- umysł.	66	9	14	10	98
Robotnicy wykwalifikowani	56	22	13	9	78
Robotnicy niewykwalifik.	72	11	16	1	50
Rolnicy	68	12	17	3	65
Pracujący na własny rach.	37	10	41	11	40
Bierni zawodowo					
Renciści	64	11	9	16	119
Emeryci	58	11	17	15	193
Uczniowie i studenci	49	2	42	6	93
Bezrobotni	60	13	17	11	119
Gospodynie domowe i inni	63	6	26	5	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	52	21	21	6	154
spółce właścicieli	51	19	25	5	74
prywatnych i państwa	53	12	27	8	198
sekt. pryw. poza rolnict.	66	11	18	5	71
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	63	9	17	11	151
300-399	64	10	16	11	101
400-599	60	11	22	7	189
600-800	59	10	24	8	166
Powyżej 800 zł	41	19	35	5	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	60	11	19	10	379
Średnie	57	13	20	10	476
Dobre	49	14	30	7	204
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	61	6	18	16	78
Raz w tygodniu	60	11	21	8	557
1-2 razy w miesiącu	59	14	15	12	150
Kilka razy w roku	47	16	29	7	182
W ogóle nie uczestniczy	44	16	26	14	91
Poglądy polityczne					
Lewica	55	15	25	4	252
Centrum	58	13	23	6	335
Prawica	54	11	31	5	205
Trudno powiedzieć	58	10	10	21	267

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno z budżetu, czyli z pieniędzy podatników dopiąć do nieprzynoszących zysku przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania istniejących miejsc pracy?

(%)

	Tak	I tak, i nie	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	14	44	11	1059
Płeć					
Mężczyźni	29	14	49	8	506
Kobiety	32	15	40	13	553
Wiek					
18-24 lat	36	11	44	8	164
25-34	25	18	46	11	191
35-44	28	14	50	7	194
45-54	24	17	54	6	220
55-64	33	10	42	15	120
65 lat i więcej	40	13	25	22	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	35	15	36	14	389
Miasto do 20 tys.	23	12	54	10	144
20-100 tys.	39	10	43	8	194
101-500 tys.	24	18	49	9	200
501 tys. i więcej mieszk.	21	15	54	10	132
Wykształcenie					
Podstawowe	38	14	32	16	258
zasadnicze zawodowe	29	13	45	12	323
Średnie	31	15	46	8	360
Wyższe	15	16	63	5	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	18	70	4	60
Prac. umysł. niż. szczebla	16	24	51	9	91
Pracownicy fiz.- umysł.	28	14	47	12	98
Robotnicy wykwalifikowani	32	15	44	8	78
Robotnicy niewykwalifik.	35	10	51	4	50
Rolnicy	33	15	40	11	65
Pracujący na własny rach.	11	17	69	2	40
Bierni zawodowo					
Renciści	41	12	30	17	119
Emeryci	33	13	36	18	193
Uczniowie i studenci	31	12	46	11	93
Bezrobotni	37	12	43	8	119
Gospodynie domowe i inni	42	13	41	4	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	19	48	8	153
spółce właścicieli	21	21	51	7	74
prywatnych i państwa	21	14	58	8	198
sekt. pryw. poza rolnict.	21	14	58	8	198
prywatnym gosp. rolnym	33	13	43	12	71
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	32	15	44	10	151
300-399	35	15	42	7	101
400-599	33	10	46	10	189
600-800	32	10	45	13	166
Powyżej 800 zł	18	18	57	6	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	34	13	41	13	379
Średnie	32	15	42	10	476
Dobre	20	15	57	8	203
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	17	39	15	78
Raz w tygodniu	34	13	43	10	557
1-2 razy w miesiącu	29	19	38	15	150
Kilka razy w roku	27	10	56	7	181
W ogóle nie uczestniczy	20	19	47	15	91
Poglądy polityczne					
Lewica	30	13	51	6	252
Centrum	29	15	48	8	335
Prawica	25	14	54	7	205
Trudno powiedzieć	37	15	26	22	266

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno z budżetu, czyli z pieniędzy podatników zwiększać podatki w celu finansowania nowych miejsc pracy? (%)

	Tak	I tak, i nie	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	9	65	8	1059
Płeć					
Mężczyźni	16	7	70	7	506
Kobiety	20	10	60	10	553
Wiek					
18-24 lat	20	6	66	8	164
25-34	15	12	67	6	191
35-44	13	9	71	7	194
45-54	21	11	62	6	220
55-64	20	8	61	11	121
65 lat i więcej	23	4	60	13	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	23	7	58	12	389
Miasto do 20 tys.	12	12	71	5	144
20-100 tys.	14	7	71	8	194
101-500 tys.	19	12	63	6	200
501 tys. i więcej mieszk.	17	5	71	7	133
Wykształcenie					
Podstawowe	24	7	57	13	258
Zasadnicze zawodowe	19	8	66	8	323
Średnie	16	11	66	6	361
Wyższe	13	7	73	6	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	12	67	6	60
Prac. umysł. niż. szczebla	11	7	77	5	91
Pracownicy fiz.- umysł.	20	11	65	4	98
Robotnicy wykwalifikowani	18	10	69	3	78
Robotnicy niewykwalifik.	22	12	56	11	50
Rolnicy	27	15	42	16	65
Pracujący na własny rach.	15	6	78	2	40
Bierni zawodowo					
Renciści	20	11	54	15	119
Emeryci	20	4	66	10	193
Uczniowie i studenci	16	6	70	8	93
Bezrobotni	21	6	66	7	119
Gospodynie domowe i inni	12	13	66	9	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	20	9	67	4	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	14	7	74	6	74
sekt. pryw. poza rolnict.	15	11	69	5	198
prywatnym gosp. rolnym	25	14	42	20	71
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	19	11	63	7	151
300-399	17	15	61	7	101
400-599	22	7	65	7	189
600-800	15	6	71	8	166
Powyżej 800 zł	19	8	70	4	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	8	63	10	379
Średnie	20	10	63	7	476
Dobre	14	7	71	8	204
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	8	64	8	78
Raz w tygodniu	20	9	63	8	557
1-2 razy w miesiącu	15	10	62	13	150
Kilka razy w roku	13	8	73	6	182
W ogóle nie uczestniczy	21	6	62	11	91
Poglądy polityczne					
Lewica	20	10	66	4	252
Centrum	17	10	67	5	335
Prawica	17	6	72	5	205
Trudno powiedzieć	19	7	54	20	267